

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Природничо-географічний факультет
Кафедра хімії, екології та методики їх навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри хімії,
екології та методів їх навчання

Наталія ГОРБАТЮК

(підпис)

“ 18 ” серпня 20 23 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 04 Екологічний менеджмент і аудит

Галузь знань 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітня програма: Екологія

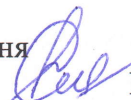
Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит» для здобувачів вищої освіти, освітньої програми Екологія, спеціальності 101 Екологія

Розробник:

Подзерей Р. В. кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри хімії, екології та методики їх навчання

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри хімії, екології та методики їх навчання
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 року

В. о. завідувача кафедри хімії, екології та методики їх навчання

(підпис)

Наталія ГОРБАТЮК
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії природничо-географічного факультету
Протокол № 1 від «29» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

(підпис)

Інна РОЖІ
(прізвище та ініціали)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	4/120	
Курс	1	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, у тому числі:	120	
Аудиторні:	120	
Лекційні	16	
Семінарські / Практичні	24	
Лабораторні	-	
Самостійна робота	50	
Індивідуальні завдання	30	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: викладання навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит» є формування у студентів стійких знань стосовно сучасних систем екологічного менеджменту, підготовка до практичного застосування цих знань у державних установах та на підприємствах регіонального й локального рівнів.

Завдання: вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит» є отримання теоретичних знань та практичних навичок про сучасні тенденції та інструменти екологічного менеджменту й аудиту, теоретичні засади розробки та впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві; про становлення та реалізацію положень Закону України "Про екологічний аудит", уміння самостійно складати базову блок-схему впровадження системи 4 екологічного менеджменту, аналізувати стійкість цієї системи екологічного менеджменту на підприємстві.

3. Компетентності та програмні результати навчання за ОП

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні володіти компетентностями:

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення та відповідально ставитися до своїх обов'язків.

ЗК08. Здатність до роботи в команді, попереджати та розв'язувати конфлікти.

ФК11. Здатність до використання принципів, методів та організаційних процедур дослідницької та/або інноваційної діяльності.

ФК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання за ОП.

ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проєктів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПР08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.

ПР09. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР10. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

ПР14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПР15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

ПР19. Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи екологічного менеджменту.

Тема 1. Система екологічного менеджменту. Історія розвитку. Історичні аспекти розвитку понять ISO та EMAS. Міжнародний підхід до екологічного менеджменту. Предмет екологічного менеджменту. Основні принципи й елементи системи екологічного менеджменту (EMS). Сутність понять "управління" та "менеджмент".

Тема 2. Формування системи екологічного менеджменту в Україні.

Об'єкт і предмет екологічного менеджменту України. Перспективи впровадження екологічного менеджменту в Україні. Концепція запровадження екологічного менеджменту та аудиту в Україні. Системний підхід у дослідженні екологічного менеджменту.

Тема 3. Стандарти і міжнародні рекомендації в системі екологічного менеджменту.

Британський стандарт в системі екологічного менеджменту BS 7750. Схема екологічного менеджменту й аудитування (EMAS). Серія міжнародних стандартів систем екологічного менеджменту Історія і розвиток. Склад і опис елементів ISO 14001, основні вказівки щодо їхнього застосування. Зобов'язання й екологічна політика. Планування та екологічні аспекти системи. Впровадження і функціонування системи управління навколишнім середовищем. Контроль і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.

Тема 4. Загальні поняття і значення аудиту.

Формування поняття і значення екологічного аудиту. Визначення екологічного аудиту. Особливості екологічного аудиту. Статус екологічного аудиту. Значення екологічного аудиту на сучасному етапі реформування економіки.

Змістовний модуль 2. Екологічний аудит як ефективний інструмент екологічного менеджменту

Тема 5. Спеціальні сфери застосування екологічного аудиту в Україні.

Приватизаційний екологічний аудит. Інвестиційний екологічний аудит Енергетичний аудит. Комплексний експрес-аудит підприємств, що модернізуються. Екологічний аудит на екологічному ринку. Екологічний аудит і захист інтересів товаровиробника. Вигоди від екологічного аудиту для товаровиробника. Екологічний аудит у системі ціноутворення.

Тема 6. Методологічні основи здійснення екоаудиту.

Загальні методологічні основи і принципи здійснення екологічного аудиту. Структурні складові екологічного аудиту: цілі і типи екологічного аудиту; об'єкти і суб'єкти екологічного

аудиторських методологій.												
Тема 8. Екологічний маркетинг як складова менеджменту.	10	2	2	6								
Разом за змістовим модулем 2	43	8	10	25								
Усього годин	90	16	24	50								
Модуль 2												
ІНДЗ	30					-			-	-		-
Усього годин	120	16	24	50								

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Визначення, функції, інфраструктура і принципи екологічного менеджменту.	2	
2.	Серія міжнародних стандартів системи екологічного менеджменту.	4	
3.	Вивчення основних етапів запровадження системи управління навколишнім середовищем (ISO 14001)	2	
4.	Аналіз спеціальних сфер застосування екологічного аудиту	2	
5.	Вивчення значення екологічного аудиту на екологічному ринку. Екологічний аудит у системі ціноутворення	2	
6.	Вивчення методологічної основи і структурних складових екологічного аудиту. Аудит мінімізації відходів виробництва	2	
7.	Екологічні експрес-оцінювання та оцінювання екологічного стану промділянки (місцевості)	4	
8.	Вивчення поняття, структури та концепції екологічного маркетингу та розвитку екологічного бізнесу як складової менеджменту	2	
9.	Механізм формування й ефективного використання екологічних інновацій для забезпечення екологічної безпеки виробництва	2	
10.	Вивчення необхідності для формування екологічного менеджменту	2	
	Разом	24	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Методологічні основи екологічного менеджменту	5	
2.	Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів	5	

	екоменеджменту.		
3.	Екологічно орієнтована економіка як необхідна складова сталого розвитку	5	
4.	Систематизація інтегрованих систем менеджменту.	5	
5.	Сфера використання екоаудиту та екологічної сертифікації.	6	
6.	Екологічний аудит промислових виробництв і господарських систем.	6	
7.	Екологічний аудит при експлуатації мінерально – сировинних ресурсів.	6	
8.	Генетико-прогностичний опис систем	6	
9.	Висновки державної екологічної експертизи.	6	
	Разом	50	

8. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

1. Екологічна політика і механізми її реалізації на регіональному рівні.
2. Концепція екологічного менеджменту.
3. Сучасні проблеми підготовки фахівців у сфері екологічного менеджменту.
4. Закордонний досвід упровадження Британського стандарту в систему екологічного менеджменту BS7750.
5. Система EMAS як ринковий інструмент.
6. Система стандартів серії ISO 14000 і екологічна оцінка діяльності підприємств.
7. Екологічна звітність як інструмент екологічного менеджменту.
8. Правове регулювання природоохоронної діяльності на підприємстві.
9. Становлення і тенденції розвитку екологічного аудиту в Україні.
10. Екологічний аудит і бухгалтерський облік.
11. Система обліку природоохоронної діяльності на підприємстві.
12. Екологічний ринок і стійкий розвиток.
13. Розподіл екологічних товарів і товаропросування.
14. Маркетинговий механізм управління охороною навколишнього природного середовища.
15. Можливості сучасних інноваційних факторів у підвищенні стратегічної стійкості еколого-економічної системи.
16. Інноваційна діяльність у рішенні екологічних проблем.
17. Екологічні аспекти експертизи винаходів.
18. Еколого-екопомічна політика України як фактор стійкого розвитку.
19. Екологічна політика і механізм її реалізації.
20. Світовий і український досвід управління техногенно-природною безпекою.
21. Концепція «екологічно усвідомленого» керівництва підприємством.
22. Роль екологічних факторів у виробленні стратегії розвитку підприємств.
23. Державно-правове регулювання управління природокористуванням на підприємстві.
24. Сучасні засоби екологічного менеджменту на підприємстві.
25. Екологічний менеджмент як інструмент досягнення конкурентоздатності.
26. Вдосконалення керівництва охороною навколишнього середовища на підприємстві.
27. Методичні основи формування бізнес-планів природоохоронної ресурсозберігаючої діяльності.
28. Ринок екологічних товарів та спеціальних екологічних послуг.
29. Шляхи вирішення проблем забезпечення населення екологічно чистою продукцією.
30. Врахування ризику у екологічному менеджменті.

9. Методи навчання

Методи навчання: При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні і наочні використовуються під час лекцій та інструктажів, практичні при проведенні лабораторних робіт.

Під час проведення лекцій використовуються такі словесні методи як розповідь, пояснення та наочні методи: ілюстрація, демонстрація.

Під час проведення лабораторних робіт застосовуються наочні спостереження та словесні бесіди: вступні, поточні, репродуктивні, евристичні, підсумкові; студентами виконуються вправи: тренувальні, творчі, усні, практичні, технічні

10. Методи контролю

У процесі контролю рівня засвоєння знань, умінь, навичок студентів з дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит» використовуються наступні методи: усний контроль (виступ, обґрунтування), письмовий контроль (контрольні роботи), тестовий, семінари, самоконтроль (ІНДЗ), метод практичної перевірки (лабораторна робота), ситуаційні завдання.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Відповідь студента на запитання фронтального опитування під час лабораторного заняття максимально оцінюється до 4 б.

Змістовий модульний контроль (МК) здійснюється у вигляді аудиторних тестових робіт з кожного змістового модулю. ЗМК передбачає відповіді на 30 тестових питань. Оцінка за кожну роботу не повинна перевищувати 13 б.

Максимальна сума балів, яку студент може отримати за виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) – 16 балів:

- складання плану ІНДЗ – 1 б.;
- обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження – 2 б.;
- аналіз сучасного стану дослідження проблеми – 3 б.;
- логічність і послідовність викладення основного тексту ІНДЗ – 3 б.;
- дотримання правил реферування наукових публікацій – 2 б.;
- доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження – 3 б.;
- дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел) – 2 б.

Підсумковий контроль (ПК) проводиться у вигляді незалежного комп'ютерного тестування на множинний вибір з однією вірною відповіддю. Містить 60 тестових теоретичних запитань. Оцінка за ПК не повинна перевищувати 10 б.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання і самостійна робота			ПК	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ		
		3		

T1	T2	T3	T4	T5	T6	МК1	T7	T8	T9	T10	T11	T12	МК2	16	10	100
4	4	4	4	4	4	13	4	4	4	4	4	4	13			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100 А	відмінно	зараховано
82-89 В	добре	
75-81 С		
69-74 D	задовільно	
60-68 E		
35-59 FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Галушкіна Т. П. Екологічний менеджмент та аудит. Херсон Олді-Плюс, 2020. - 456 с.
2. Кожушко Л.Ф. Екологічний менеджмент К.: Академія, 2007.- 430 с.
3. Шевчук В. Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. Екологічне управління К.: Либідь, 2004.- 432 с.
4. Баженов В. А., Тимочко Т. В., Саталкін Ю. М. Основи інтегрованого управління природокористуванням і розвитком інфраструктур. Методологія, практика, освіта Київ : Каравела, 2010. - 319 с.
5. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту. Київ : Каравела, 2018. - 303 с.

Допоміжна

1. Екологічний менеджмент: Навчальний посібник За ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.
2. Екологічне управління: Підручник В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський. К.: Либідь, 2004. 432 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення курсу, опорні та електронні версії конспектів лекцій, базові і допоміжні підручники, державні нормативні документи, ілюстративні матеріали, аудіо та відео засоби навчання, система дистанційного навчання «Moodle».